

به نام خدا

پنبه ایران در آستانه نابودی کامل

پنبه این ماده حیاتی برای صنایع نساجی که به حق به عنوان خون در رگ های این صنعت کهن شناخته می شود روزهای خوشی را در کشور سپری نمی کند و در طی سالهای اخیر به شدت از میزان تولید آن کاسته شده به نحوی که در حال حاضر به زحمت می تواند ۳۰٪ از نیازهای سالیانه صنایع ریسندگی کشور را پاسخگو باشد و صاحبان این صنایع می باید جهت رفع کمبود خود یا ازپنبه های وارداتی استفاده نمایند و یا از سایر الیاف همچون پلی استر.

بطور کلی می توان گفت که پنبه از مهمترین محصولات کشاورزی است که علاوه بر تامین مواد اولیه صنایع نساجی و روغن کشتی، در اشتغال زایی بخش های کشاورزی، صنعت و بازرگانی نیز نقش مهمی را ایفا می نماید. در واقع کمتر محصول کشاورزی از نظر قابلیت ایجاد ارزش افزوده و تنوع فرآورده ها، یارای برابری با پنبه را دارد.

در حال حاضر تولید جهانی پنبه در سال پیش از ۲۰ میلیون تن و تجارت آن نیز در حدود ۱۰ میلیون تن در سال می باشد که با فرض قیمت ۱/۵ دلار برای هر کیلو پنبه، می توان گفت که تجارت جهانی پنبه در سال بالغ بر ۱۵ میلیارد دلار می باشد.

تولید پنبه محلوج در سال زراعی گذشته در کشورمان بالغ بر ۶۰ هزار تن بوده که بدین ترتیب سهم ایران از تولید پنبه در جهان در حدود ۰/۳ درصد می باشد و این برای کشور ما که روزگاری تولید سالیانه پنبه آن از مرز ۲۵۰ هزار تن نیز گذشته و بخش عمده ای از آن نیز صادر میشد تاسف بار است در آن زمان صادرات پنبه که بالغ بر سالیانه ۱۲۰ میلیون دلار بود ۲۰ درصد صادرات کالاهای غیر نفتی و ۴۵ درصد صادرات کالاهای کشاورزی در کشور را شامل می شد.

بهبود این وضعیت توجه خاص مسئولین دست انداز کار پنبه کشور را می طلبد تا بحران فعلی در زمینه پنبه برطرف شده و این محصول مهم جایگاه قدیمی خود را در میان سایر محصولات کشاورزی دوباره باز یابد.

اصلی ترین دلیل کاهش سطح زیر کشت پنبه و کاهش محصول بالا بودن هزینه های تولید و قیمت

تمام شده آن می باشد که باعث می گردد پنبه تولید داخل یارای رقابت با قیمت های جهانی را نداشته باشد لذا کشاورز پنبه کار رغبتی به کاشت این محصول از خود نشان نمیدهد و به کاشت محصولاتی با زحمت کمتر و ارزش افزوده بیشتر روی می آورد .

این معضل تقریبا در تمامی نقاط دنیا که به کشت پنبه اشتغال دارند به نوعی وجود دارد اما دولت های مربوطه با دادن یارانه به کمک این قشر از کشاورزان و این بخش از محصولات کشاورزی آمده و تا حدود زیادی انگیزه را برای کاشت این محصول افزایش می دهند . در بعضی از کشورهای تولید کننده پنبه ، به این محصول دو نوع یارانه تولیدی و صادراتی پرداخت می گردد .

در کشورما نیز پرداخت یارانه به کشاورزان پنبه کار از قرار هر کیلو وش ۵۰۰ ریال راهکار مناسبی برای ایجاد انگیزه در بین کشاورزان می باشد .

با فرض تولید سالیانه ۱۵۰ هزار تن پنبه در کشور که نیاز صنایع نساجی می باشد جمع یارانه پرداختی توسط دولت بالغ بر ۶۷/۵ میلیارد تومان و یا ۶۷/۵ میلیون دلار است . آیا این مبلغ برای احیای دوباره کشت پنبه و رونق صنایع ریسندگی و روغن کشی و ... مبلغ زیادی می باشد .

مخصوصا اگر بدانیم که ارز خارج شده از کشور برای خرید پنبه از کشور ازبکستان در سال ۱۳۸۷ بیش از یکصد میلیون دلار بوده است .

از دیگر عوامل کاهش محصول پنبه عدم استفاده از ماشین الات مکانیزه در کاشت ، داشت و برداشت پنبه می باشد که آن هم متاثر از کوچک شدن زمین های کشاورزی می باشد .

برای تولید پنبه در مقیاس های بزرگ و با قیمت های مناسب نیاز به زمین های کشاورزی بزرگ و یا کشت و صنعت ها می باشد که می باید در استراتژی وزارت جهاد کشاورزی در جهت حمایت از این محصول قرار گیرد .

در حال حاضر و در کشورما عملیات آماده سازی بستر بذر بصورت ۱۰۰٪ مکانیزه ، عملیات کاشت پنبه بصورت ۷۰٪ دستی و ۳۰٪ مکانیزه ، عملیات داشت بصورت ۹۰٪ دستی و عملیات برداشت بصورت تقریبا ۱۰۰٪ دستی انجام می گیرد .

برداشت دستی پنبه حدود ۴۰٪ هزینه های تولید این محصول را به خود اختصاص می دهد .

از طرف دیگر و به اعتقاد کارشناسان کشاورزی ، کاهش سطح زیر کشت پنبه باعث افزایش آفات در دیگر محصولات کشاورزی گردیده که افزایش استفاده از سموم دفع آفات را سبب گردیده که این موضوع نیز مشکلات زیست محیطی برای سایر محصولات کشاورزی ، منابع زیر زمینی آب ، دام ها و حتی انسان ها را در پی داشته است .

لذا حمایت از کاشت پنبه نه تنها یک تصمیم صحیح اقتصادی است بلکه از جنبه های حفاظت از محیط زیست و سلامت انسان و دام نیز حائز اهمیت می باشد .

مضافاً اینکه کشت پنبه نیز بالاترین میزان اشتغال را در بخش کشاورزی ایجاد می کند و در هر هکتار از مزارع پنبه ۹۵ نفر روز اشتغال ایجاد می شود . در واقع کشت پنبه در بخش کشاورزی ۲/۵ برابر سویا ، ۴ برابر ذرت ، ۶ برابر گندم و ۴ برابر کلزا شغل ایجاد می کند ضمن اینکه از نظر ایجاد اشتغال جنبی در بخش های صنعت و خدمات نیز بسیار موثر بوده و درازای ایجاد یک شغل در زراعت پنبه ، حدود ۵ شغل در بخش های صنعت و خدمات ایجاد می شود . و در مجموع اشتغال زایی جنبی پنبه حدود سه برابر سایر محصولات زراعی است .

در طی سال های اخیر که تولید پنبه کشور رو به نزول گذاشت و به منظور رفع نیاز صنایع ریسندگی ، خرید پنبه از سایر کشورهای همجوار علی الخصوص کشور ازبکستان تسهیل گردید و با توجه به عقد قرار داد تعرفه ترجیحی با این کشور ، بیش از ۹۵٪ از نیاز وارداتی پنبه کشور از طریق پنبه کشور ازبکستان تامین گردید . لیکن به دو دلیل ذیل خرید پنبه از کشور ازبکستان با محدودیت های جدی روبرو شده و به نظر می رسد که در سال زراعی پیش رو ، تامین نیازهای صنایع ریسندگی از طریق پنبه کشور ازبکستان با مشکل جدی و شاید هم غیر قابل حل روبرو گردد .

دلیل اول :

اینکه دولت ازبکستان به منظور حصول ارزش افزوده بیشتر از محصول پنبه خود که در سال به بیش از یک میلیون تن بالغ می گردد اقدام به احداث کارخانجات متعدد ریسندگی با استفاده از منابع داخلی و همچنین سرمایه گذاری خارجی نموده است تا در آینده ای نزدیک به جای صادرات پنبه به صدور انواع نخهای پنبه ای مبادرت نماید و ارزش افزوده این فرایند را در کشور خود حفظ نماید. به نحوی که در سال گذشته بیشترین سرمایه گذاری در صنعت ریسندگی پنبه ای در جهان در این کشور انجام شده و بیشترین میزان دوک و اسپیندل ریسندگی پنبه ای در کشور ازبکستان نصب گردیده است .

دلیل دوم :

اینکه کشور چین در آغاز فصل برداشت ، نسبت به خرید انبوه پنبه های مازاد کشور ازبکستان اقدام می نماید لذا دولت ازبکستان تمایلی به فروش پنبه در پارت های کوچک ۱۰۰۰ تن و یا ۲۰۰۰ تن به سایر خریداران نداشته و چون خرید پنبه توسط تجار ایرانی و در پارت های کوچک انجام می شود لذا در این بازار ، دستشان از پنبه مرغوب ازبکستان خالی می ماند و چنانچه بخواهند از خریداران چینی ، پنبه را دریافت کنند می باید هزینه بیشتری را متحمل شوند که اقتصادی نخواهد بود .

لذا توصیه می گردد مادامی که استراتژی وزارت جهاد کشاورزی در حمایت از افزایش محصول پنبه تدوین نشده و به نتیجه ای نرسیده است وزارت بازرگانی به منظور تنظیم بازار پنبه داخل و تامین نیاز های صنایع نساجی کشور نسبت به خرید انبوه پنبه در ابتدای فصل برداشت از کشور ازبکستان به مقدار حد اقل یکصد هزار تن اقدام نماید .

همچنین جریان ورود پنبه از سایر کشورهای تولید کننده پنبه را تسهیل نموده و حتی الامکان نسبت به برقراری تعرفه ترجیحی با دیگر کشورها و یا کاهش تعرفه واردات پنبه اقدام نماید .

بدیهی است راهکار اصلی و مورد نظر انجمن صنایع نساجی ایران حمایت از کاشت پنبه در داخل کشور تا سقف سالیانه حداقل ۱۵۰ هزار تن محلوج و با استفاده از پرداخت یارانه به کشاورزان پنبه کار و مکانیزه نمودن تولید پنبه می باشد .

تهیه و تنظیم

علیرضا حائری

۸۹/۲/۸